

CHTĚL JSEM ŽÍT MEZI SLUŠNÝMI LIDMI A ŽIVIT SE POCTIVĚ

Jiří Runkas (*1955)

Ten nápad uletět balonem přes železnou oponu byl sice odvážný, ale Jiřímu Runkasovi z Moravských Budějovic se líbil. Nebyl ovšem jeho. Věděl, že takto se podařil útek do Rakouska už předtím cyklistickému závodníkovi ze Slovenska Robertu Hutyrovi a ten se zase inspiroval jiným útekem balonem z bývalého východního Německa na Západ. V Československu měl Jiří Runkas komunistického režimu plné zuby. Nechtěl mu už sloužit a myšlenka na útek v něm dlouho zrála. „*Tady se člověk nemohl cítit dobře, nebyla tu přece žádná svoboda, měl jsem jiné ambice. Chtěl jsem žít mezi slušnými lidmi, živit se poctivě, dostat za to zapláceno a koupit si dobré věci. Prostě živit se jako člověk. A to tady, tedy v tehdejší komunistickém Československu, nešlo,*“ popisuje. Věděl, jak to vypadá na druhé straně železné opony, informací měl dost. Poslouchal zahraniční rozhlas. „*Já jsem poslouchal Hlas Ameriky pravidelně, na rádiu jsem měl udělanou fixkou červenou čárku. Když u mne později tajní policisté dělali domovní prohlídku, samozřejmě si té čárky všimli,*“ popisuje.

Na začátku roku 1987 balon dokončil a vyzkoušel v opuštěném údolí Želetavky, aby jej nebylo odnikud vidět. Balon fungoval, zkouška dopadla velmi dobře. Udělá ještě jednu a pak poletí. Takový byl plán. Místo toho ovšem skončil ve vězení.

Jiří Runkas se narodil 21. září 1955 v Dačicích, ale celý život strávil v Moravských Budějovicích. Nechtěl se smířit s komunistickým režimem a jedinou možnost viděl v odchodu do zahraničí. Vyučený automechanik se zabýval lodním modelářstvím, dostal se i do reprezentace, ale do ciziny – tedy té západní – jej komunistický režim odmítal pustit. Vyzkoušel všechno: jedenáct let žádal o devizový příslib, který byl pro cestu na Západ nutný.

Pak si zkusil koupit zájezd do Švýcarska. Stálo ho to dost peněz, ale opět nedostal výjezdní doložku. „*Tak jsem šel k těm policajtům a ptal se, proč mi zamítli cestu. Odpověděli, že mi to neřeknou.*“

Samozřejmě, peníze, které zaplatil za zájezd, mezitím propadly. Jiří Runkas měl života v komunistickém Československu dost. Mezitím zaznamenal v roce 1983 zprávu, že uletěl

podomácku zhotoveným balonem přes železnou oponu cyklistický závodník Robert Hutýra. S celou svou rodinou i závodním kolem. O úspěšném útěku se na Západě hodně mluvilo i psalo. Z vysílání zahraničního rozhlasu se o něm dozvěděl i Runkas. Jenže kde vzít přesné technické informace, bez nichž balon sestrojít nejde?

Vše bylo přísně tajné, neexistovali žádné příručky, žádné návody a žádná literatura, právě kvůli obavě z útěků na Západ.

Runkas nejdříve zjistil, že o výrobě balonů nesežene v Československu opravdu nic. „*V Technické knihovně v Brně byly třeba informace o vrtulníku, ale o balonech vůbec nic. Vše záměrně stáhli,*“ říká. Zkusil si pomoci sám. Ostatně byl zkušený modelář. Tak si vyrobil model balonu vysoký přes půldruhého metru. „*Šlo o to, abych věděl, jak to šít,*“ vysvětluje.

Model později samozřejmě spálil. Jenže problém byl i s obyčejným nákupem potřebné látky. Nebude podezřelý? Co když si toho někdo všimne a začne se vyptávat? Nebo ho rovnou udá?

„Nakupoval jsem hodně látky v Brně, v Řempu, všude byla fronta. Tak jsem přemýšlel, že když mi tu látku bude prodavačka měřit, bude to trvat dlouho a všichni budou přemýšlet, na co to mám. Tak jsem řekl: Dejte mi celou roli! A bylo to,“ popisuje. Problémy ale nekončily. Ani obyčejné sešívání jednotlivých dílců nebylo snadné. „*Látka musela být sešita zámkovým švem jako na riflích. Bylo tam celkem tři a půl kilometru švů! Musel jsem sehnat padák kvůli padákovým šňůrám,*“ popisuje.

A další problémy byly i s obyčejným košem, který se zavěšoval pod balon. Ten mu vyrobil košíkář, ale Runkas jej potřeboval mít větší. A současně nemohl prozradit proč. Tak řekl, že to je na chalupu na prádlo. A košíkář se divil, že je to nějak hluboké... Vysvětlil mu, že má dlouhé ruce.

Nakonec balon po mnoha těžkostech sestrojil, vyzkoušel, ale byl prozrazen. V roce 1987 jej na anonymní udání zatkla tajná policie, která při domovní prohlídce na jeho chatě našla i části balonu. Vlastně dodnes pořádně neví, kdo jej tenkrát udal. Vracel se zrovna z Polska ze soutěže leteckých modelářů, tajní si na něj počkali přímo na polských hranicích a odvezli ho do Brna. Bylo mu jasné, že je zle. Obhájce mu řekl, že to vypadá na osm a půl roku. Peklo zažívala i jeho manželka. Byla ve vazbě na osmačtyřicet hodin. Ve vazbě skončil i jeho

známý, kterého podezřívají, že o tom věděl, ale nic prozradil. „*Mé ženě řekli, že nás všechny zavřou a děti dají do děcáku. To bylo to nejhorší,*“ popisuje Runkas.

Nakonec měl přece jen štěstí. Po dvou měsících ve vazbě ho pustili a vyvázl s podmínkou. Bylo to už ke konci 80. let a režim se pomalu začínal drolit. Tajní policisté mu však zabavili nejen balon, ale i zahraniční peníze, které si připravil na cestu.

Po pádu režimu mu balon ovšem vrátili. Byl to symbolický okamžik. Nafoukl ho a vzlétl. Nemusel s tím dělat žádné tajnosti.

Dnes Jiří Runkas žije v Moravských Budějovicích, žíví se výrobou a opravami akustických kytar.

Autor textu Luděk Navara